

Chiếc Đòn Gánh... gánh cả Cuộc Đời Con Thơ...

(Đình Trực).

Chiếc đòn gánh và đôi gióng, một biểu tượng đẹp cho tâm hồn, cốt cách của người phụ nữ Việt Nam. Nét đẹp giản dị, thong thường ấy từng được nhà văn Mỹ E.Shillue ghi lại một cách vừa chân thực, vừa đậm chất văn nghệ:

"Bà bán hàng rong mang trên vai một vật lẳng mạn nhất ở phương Đông - cái đòn gánh. Bà nhẹ nhàng bước đi, nhún nhảy bên phải bên trái đi ra khỏi xóm nghèo...!" Chẳng rõ vật "lẳng mạn nhất ở phương Đông" ấy có tự bao giờ...? Chỉ biết rằng, nó luôn mang hình ảnh các bà mẹ gánh gồng ngược xuôi qua không biết bao gian nan, thử thách.

Chiếc đòn gánh và cặp thúng là những vật dụng được làm ra từ trí óc cùng đôi bàn tay khéo léo của những người cần lao...! Nếu người phương Tây lần đầu nhìn thấy hình ảnh người phụ nữ Việt thoăn thoắt ngược xuôi với chiếc đòn gánh trên vai ít nhiều có cảm giác lạ lẫm xen chút thú vị và ngạc nhiên. Nhưng trong tiềm thức của mỗi người, hình ảnh ấy lại thân thuộc, gần gũi đến nao lòng...! Khi thấy cái cảnh trên cái rổ tre lớn có hai đứa con thơ bé bỏng chưa biết thế nào là nỗi vất vả gian nan của người má thương yêu. Có lẽ, trong tâm thức những đứa trẻ sinh ra từ làng không sao quên được kỉ niệm thuở nhỏ cùng má rong ruổi khắp nơi trên đôi quang gánh nhọc nhằn...!

Từ những con đường làng quê nghèo khó đến góc chợ rộn ràng kẻ bán buôn... Thân cò lặn lội là má, là biển trời đầy ấp tình thương yêu dành cho con cũng là má...! Ấy vậy mà, suốt những năm tháng gánh gồng những đứa con thơ dại, má chẳng bao giờ cất lời than vãn, kể lể với ai...!

Niềm vui, niềm hạnh phúc của con được đáp đổi từ tình yêu thương, đức hy sinh lớn lao vĩ đại của má. Bằng đôi vai gầy, người đã gánh cả tuổi thơ con:

*"... Cho con gánh mẹ một lần.
Cả đời mẹ đã tảo tần gánh con.
Cho con gánh mẹ đầu non.
Cả lòng mẹ đã gánh con biển trời...!"*

Má luôn bên con từ khi mới sinh ra, khi con nhỏ dại đến lúc trưởng thành...! Và đến lúc con thành nhân, cũng là lúc mất má yếu, lưng má còng phải dựa vào vai con, và khi giật mình nhìn lại, con chợt thảng thốt nhận ra má mình đã già...! Chiếc đòn gánh đã mất đi tự bao giờ. Nếu còn chẳng, nó đứng buồn thênh ở góc bếp tối tăm đầy ám khói bụi...! Nó cũng đã từng đưa ta đi khắp chốn chợ quê, ru ta ngủ ngon lành, say sưa bên tiếng kêu kéo kệt phát ra từ trên đôi vai gầy của má...!

Thỉnh thoảng má bảo: *"Ngày xưa nuôi con vất vả cực nhọc nhưng không thấy lo lắng bồn chồn bởi các con luôn ở trong vòng tay của mẹ, bây giờ con cái lớn hơn nhưng cuộc đời vốn đầy rẫy cám dỗ, tai ương... ai biết đâu là cạm bẫy...!"*

Gánh con..., má gánh cả một đời...! Chiều nay, bước ra đường nhìn hình ảnh các cô gánh hàng rong trên phố, giữa dòng xe cộ ngược xuôi, tấp nập, lòng bỗng lặng đi vì xúc động, trong lòng thầm gọi: *"Má ơi...!"*

Gánh Con, Mẹ Gánh Một Đời!

Ký ức tuổi thơ bên mẹ từ mấy chục năm trước ùa về. Cũng như đứa bé trong bức ảnh, ngày còn thơ, anh em tôi cũng được mẹ gánh đến nhà trẻ, chiều lại đón về. Cũng phải nói thêm, hồi ấy việc gánh con đi nhà trẻ khá phổ biến ở nơi tôi sống, bởi gia đình nào cũng đông con, đứa nọ nối tiếp đứa kia như gà như vịt!

Lớn lên chút nữa, tôi không còn ngồi trong chiếc rổ ngược đôi mắt thơ ngây để nhìn đời mà đã lẻo đẹo theo sau đôi quang gánh của mẹ. Mẹ gánh phân ra đồng, gánh những mớ rau dại khi đi làm về, gánh những nhánh củi khô về thổi cơm khi chiều về. Năm tháng qua đi, chiếc đòn gánh đã bóng mờ hôi, chiếc nón lá đã thay mới mấy lần vẫn cũ, đôi dép mòn vẹt lặn lội sớm khuya... chỉ có nỗi nhọc nhằn vẫn hằn in lên đời mẹ.

Tôi vào đại học, mẹ không còn phải gánh gồng như ngày xưa nhưng đôi vai của mẹ vẫn trĩu nặng bởi biết bao nỗi lo toan tiền học phí, tiền ăn tiền trọ học cho những đứa con yêu. Chiếc đòn gánh vô hình đó còn nặng hơn cả nỗi nhọc nhằn mẹ gánh ngày xưa. Thêm vài năm nữa, chúng tôi lần lượt nối nhau lập gia đình

nhưng nào mẹ đã hết lo toan. Đôi lần mẹ bảo rằng, ngày xưa nuôi con vất vả cực nhọc nhưng không thấy lo lắng bởi các con luôn trong vòng tay của mẹ, bây giờ con cái lớn hơn nhưng cuộc đời vốn đầy rẫy cám dỗ, tai ương... ai biết đâu là cạm bẫy!

Năm tháng đi qua, mẹ nay đã già. Thành thạo, mẹ vẫn nhắc chúng tôi về cái chuyện “gánh con đi nhà trẻ” để răn dạy chúng tôi nhớ về một thời gian khó để mà phấn đấu, rèn luyện. Thế nhưng, tuổi trẻ ham bay nhảy, vui chơi vô tình quên đi người mẹ già vẫn mong ngóng ở nơi quê nhà. Bạn bè chúng tôi không ít người thành đạt nhưng cũng có những đứa đã trượt dài phí hoài cả tuổi xuân. Còn tôi cũng không ít lần làm mẹ buồn bởi sự bông bột, ương ngạnh của tuổi trẻ... Cho đến một ngày, trong mùa Vu lan, nhìn người đi lễ chùa, nhìn bao người cài bông hồng trắng mới giật mình thảng thốt. Lòng vui mừng vì mình còn mẹ, cũng ân hận vì mình đã quá vô tâm.

Gánh con mẹ gánh một đời! Chiều nay, bước ra đường nhìn hình ảnh đôi quang gánh giữa dòng xe cộ ngược xuôi, bỗng lặng đi vì xúc động, trong lòng thầm gọi “Mẹ ơi”!

Thành Nguyễn

Gánh Hàng Rong của Mẹ

Thích Hạnh Phẩm

Mẹ từ già cõi đời vào những ngày cuối năm biển không khí đón tết vui tươi giờ đây càng thêm lặng lẽ. Nhìn Cha già ngồi niệm Phật, cúng lễ phẩm mỗi ngày 3 lần cho Mẹ, trông ra phía trước sân những chậu vạn thọ hoa đã nở tròn, khiến tôi càng thấy buồn và nhớ Mẹ nhiều hơn.

Tôi ngồi xem mấy món đồ Mẹ để lại được đựng trong chiếc hộp gỗ đã bạc màu, lòng tôi cảm xúc dâng trào khi nhìn thấy xâu chuỗi bằng hạt bồ đề tự tay tôi làm và những lá thư tôi viết gửi về thăm Mẹ cũng như những bài thơ vẽ tập làm từ tuổi ấu thơ. Những bài thơ từ khi tôi viết đến khi Mẹ qua đời đã gần hai mươi năm, tưởng chừng đã hư mất thuở nào nhưng được Mẹ gói trong mấy lớp bao ni lông thì giờ đây cũng đã ó vàng. Đây là rất ít số bài thơ còn sót lại trong thời tuổi thơ của tôi.

Cảm xúc nhớ Mẹ dâng trào theo từng câu chữ, những kỷ niệm thuở ấu thơ bên Mẹ hiền đảm ấm, hồn nhiên, hạnh phúc biết bao. Đặc biệt, “Đôi Gánh trên vai Mẹ” là một trong những hình ảnh thiêng liêng của cuộc đời và là nguồn động lực vô cùng lớn lao cho tôi theo từng thời gian của dòng đời sanh diệt và ngay lúc ấy. Tuổi thơ hồn nhiên đang cuộn chảy trong tôi:

- Mẹ ơi, mang đôi dép này vào đi cho đỡ nóng chân!

- Không mang được đâu Con,
- Nhưng Mẹ mang đi, Mẹ!
- Ờ, ờ để Mẹ mang!

An nản nỉ Mẹ mang đôi dép mà cậu đã dành tiền lì xì Tết vừa qua để mua. Nhóc năn nỉ Chị mua giùm làm quà đầu năm cho Mẹ.

Trong những tháng năm đầu tiên, gia đình từ miền Trung vào Nam sinh sống, Cha Mẹ từng bước gầy dựng lại sự nghiệp với hai bàn tay trắng. Cảnh đời, nghiệp vận của quê hương cùng với con người làm cho người ta thất vọng nỗi lòng khi nghĩ về những chuỗi ngày đầy đau thương và nước mắt đổ. Bao nhiêu tang thương của dòng họ, quê hương, những đồng tiền dành dụm từ quê đem vào chỉ đủ xoay sở trong thời gian ngắn. Cha tôi bươn chải khắp nơi, làm đủ thứ công việc nặng nhọc và làm việc quá nhiều đến độ ngã bệnh nặng liên tục trong mấy năm liền.

Lúc ấy, một mình Mẹ phải lo toan vất vả trăm điều, những chiếc áo dài Mẹ thích từ thời con gái cũng đành đổi gạo nuôi con. Giữa miền đất lạ, Mẹ dùng sức lực, đôi vai quang gánh tảo tần nuôi dạy đàn con dại. Có khi bình minh chưa ló dạng, con còn đang trong giấc ngủ say mềm, Mẹ đã thức dậy chuẩn bị quả gánh ra đi cùng với tiếng rao giờ đây nhớ lại quặn thắt cả nỗi lòng:

*Mờ sáng tinh sương
Mẹ quảy gánh cùng nắng sương gió tuyết
Đôi quang gánh tựa hai vàng nhật nguyệt
Mỗi bước chân như chan chứa ân tình
Cây cối lặng mình trong thỏn thức
Mắt con từng giọt lệ rung rung*

Nhà tôi cách chợ và trường học cũng khoảng gần 3 cây số, phải đi qua con đường toàn là đất cát mịn, mùa nắng thì cát lún đến mắt cá chân, mang dép thì cát lọt vào chân, khó đi lắm. Mùa mưa thì nước đổ về, có khi ngập đến nửa người, làm cho những người dân qua đây thật khổ sở.

Thời thơ ấu, mỗi lần Mẹ quảy gánh ra khỏi nhà, bao nhiêu sầu lo như đang đè nặng tim con, nỗi lo cảm giác như theo từng bước chân và đôi vai của Mẹ. Mỗi lần chiều về, ánh nắng đã ngã sau lưng nhà là con bắt đầu trông đợi Mẹ. Trông Mẹ về được đến nhà bình an.

Buổi sáng có khi gánh bánh bèo, có khi bánh đúc, buổi trưa xế chiều đôi khi là những gánh rau từ vườn. Qua từng con đường nhỏ, qua từng thôn xóm, với đôi gánh trên vai như gánh tất cả những nhọc nhằn nuôi con khôn lớn!

Trong đôi mắt trẻ thơ của tôi lúc đó, con đường làng không có gì là thân thương cả, vì Mẹ tôi quá khổ nhọc mỗi ngày qua con đường này. Có lần học câu chuyện Tấm Cám, có Ông Bụt hiện ra, cô giáo hỏi học trò mấy em ước điều gì khi gặp Ông Bụt. Bạn cùng lớp mỗi đứa một kiểu, còn tôi nói ngay không cần suy nghĩ: “*Con xin Ông Bụt làm cho con đường được đẹp để Mẹ con khỏi bị nóng chân, ngập nước*”.

*Hạt mưa ơi xin đừng cơn đổ xuống
Để Mẹ hiền đỡ gánh nặng chiều nay
Xin gió ngừng cho bụi đất khỏi bay
Để mắt Mẹ khỏi mờ vì cát trắng
Mây ơi mây đến che giùm cơn nắng
Vi Mẹ tôi trĩu nặng gánh trưa hè.*

Những ngày hè nóng, cát ở con đường càng nóng dữ dội, đi chân không thật khó chịu nỗi, lúc nhỏ mỗi khi đi qua con đường này, ai cũng cố gắng nhanh chân chạy từng đoạn, tìm bụi cỏ hay vật gì rồi đứng tạm lên cho chân đỡ nóng. Ấy thế, Mẹ vẫn phải chịu từng bước chân chôn trong cát dưới trời nóng. Có hôm, Mẹ về đến nhà, mồ hôi ướt đầm, gương mặt mệt mỏi. Tối đến, mùa hè thì bàn chân bị bong từng vết bong của nắng cát, Mẹ chịu cơn đau

bằng cách thoa mấy lá bù ngót ở sau vườn.

Mùa mưa đến với nỗi khổ khác, nước từ thượng nguồn đổ về, con đường giờ đây như một đồng nước mênh mông. Mẹ thấp người, có hôm phải ráng gồng gánh đi trong mưa, có hôm Mẹ bị nước cuốn trôi trên đồng ruộng, gắng gượng lắm mới được an toàn về đến nhà. Đôi bàn chân Mẹ bị nước ăn lở đỏ, Mẹ đành bấm bụng xoa những vết cở trâu trên chân trông thật đau lòng. Đôi vai Mẹ gánh đã chai đến nỗi như một vết chàm ngay đờn gánh. Lúc nhỏ nhiều khi ngồi nhìn Mẹ thoa dầu, tự đánh tình thích vào bả vai vào chân cho đỡ mỏi mà đến giờ đây tôi cũng không cầm được nước mắt.

Chứng kiến Mẹ cơ cực, nhọc nhằn nhưng con Mẹ theo tiếng gọi tâm linh vào chùa xuất gia tu học. Có lần từ chùa về thăm nhà, mặt trời chiều, ra đứng trước sân nhà đợi mẹ cũng giống như lúc còn ở nhà ngày nào. Tôi ra đứng đợi Mẹ, nhìn dáng Mẹ từ xa, ánh nắng chiều cùng với cát bụi khi về đến nhà, thật cảm xúc, thắt chặt nỗi lòng:

*Con lớn lên trong cảnh cơ hàn
Bữa cơm nghèo chỉ sẵn khoai lát dọ
Thương mẹ già nắng mưa tâm tở
Gánh chợ chiều ướt vã mồ hôi
Có những lúc nắm xôi cái bánh
Về về con chăm chỉ học hành
Đời đói lạnh mẹ điềm nhiên vững dạ
Mặc phong ba sóng cả cuộc đời*

Nhiều lúc tôi cảm giác rằng, trên con đường làng, hay những ngõ hẻm của vùng này không chỗ nào là không có dấu chân của mẹ, không chỗ nào là không có những giọt mồ hôi của Mẹ tuôn rơi với đôi gánh trên vai. Có lần, Mẹ gánh hàng đi sớm, bị tai nạn, sức khỏe kém nhiều, nhưng vì cuộc sống gia đình, vì con cái mà ráng vực dậy tiếp tục dùng nghị lực và tình thương để phần đầu nuôi con. Cũng may sau mấy năm sức khỏe Cha tôi dần bình phục, cuộc sống gia đình tạm ổn định, cả gia đình năn nỉ Mẹ nghỉ ngơi. Tuy Mẹ giờ đây không gánh bán kiếm sống như ngày nào, nhưng thỉnh thoảng Mẹ đem gánh ra lau, như nhắc nhở con cháu những tháng ngày cơ cực mà cố gắng vươn lên để sống tốt với đời.

Đôi Gánh của Mẹ đã ăn sâu vào tâm khảm, là hình ảnh thiêng liêng trong tôi. Đôi gánh ấy không phải chỉ đưa anh chị em chúng tôi vào đời mà còn là sự kết nối tình thương mẫu nhiệm trong ý thức gọi nhớ nguồn cội Tổ Tiên. Mỗi năm ngày Mồng ba Tết, theo tục lệ đưa tiễn Ông Bà, Mẹ năm nào cũng vậy, đã chuẩn bị nhiều thứ thức ăn, gạo muối, trầu cau... vào đôi gánh. Chiều ngày mồng ba sau khi cúng Ông Bà xong, Mẹ gánh đôi gánh đã chuẩn bị sẵn đưa tiễn Ông Bà một đoạn và tiếp sau đó anh chị em trong nhà, chia nhau gánh đưa một đoạn vài trăm mét rồi mới vô nhà. Lúc còn nhỏ, thấy Mẹ chuẩn bị làm như thế trong nhà ai cũng cười nói dí dỏm chọc Mẹ đủ điều. Nhưng sau khi lớn lên, có lần Mẹ vừa gánh vừa khóc, ký ức của Mẹ đang cuộn chảy về thuở xa xưa nơi có lũy tre làng, có nhà Thờ Tổ Tiên, có hình bóng của Ông Bà cùng những ngày thơ ấu. Lần đầu tiên trong đời khi con chợt nhận ra trên đôi Gánh sao lại chứa chan nhiều ân tình như thế?

Vào Chùa, mùa báo Hiếu đầu tiên, khi tụng kinh Báo Ân Cha Mẹ, Phật dạy "Giả như có người vai trái cõng cha, vai phải mang mẹ, cắt da đến xương, nghiền xương thấu tủy, máu đỏ thịt rơi vẫn không thể báo đáp ân sâu của cha mẹ. Giả như có ai, gặp lúc đói khát, hủy thân thể, cung phụng cha mẹ, cũng không báo được ân đức cha mẹ. Trăm kiếp ngàn đời thích trông con mắt, cắt đến tim gan, dao sắt xuất nhập khắp cả châu thân, cũng không trả nổi ân đức cha mẹ. Và dẫu cuối cùng, vì cha vì mẹ, lấy thân làm đèn, hiến cúng Như Lai, cũng không báo được hồng ân cha mẹ" Lúc ấy, hình ảnh đôi gánh của Mẹ ngày nào lại hiện lên. Lời kinh cứ vang vọng trong tâm tư, tôi khóc thật nhiều, càng khóc hình ảnh Mẹ càng hiện rõ trong tôi!

Đôi gánh của Mẹ giờ đây cùng con vào chùa, lần đầu tiên khi nhìn thấy Sư Phụ chờ trên chiếc xe đạp đủ thứ rau quả, gạo, nước tương về nuôi mấy chú Tiểu. Lòng con cảm thấy tuy không phải đôi gánh của Mẹ ở buổi chợ chiều nơi miền quê, mà giờ đây Thầy mình đang gánh sứ mệnh của Phật pháp, trong đó có cả những

bữa cơm hằng ngày và những lời pháp từ Thầy. Lúc chùa còn nghèo, khó khăn không có tiền mua máy bơm nước. Vườn cây thanh long, tiêu đều phải gánh để tưới. Và mỗi ngày gánh nước tôi cứ hình dung đang cùng với Mẹ đi trong những lúc bán hàng rong, tôi nghe ngao vài ba câu kinh trong từng bước chân của tuổi thơ như được cùng Mẹ dưới mái chùa quê nghèo thanh đạm.

Từng bước trưởng thành, từ khi ở chùa đến khi ra Hải Ngoại. Hình ảnh Đôi gánh chợ chiều của Mẹ giờ đây càng hiển hiện trong con. Các bậc Ân Sư đã gánh trên đôi vai biết bao trọng trách Phật pháp, đôi gánh ấy cân bằng giữa đời sống phạm hạnh và nhập thế độ sanh. Biết bao khó nhọc, áp lực, thị phi tương tranh nhân ngã đã nặng trĩu trên đôi vai của những Bậc Thầy tôn kính.

Khi còn nhỏ, Mẹ dạy tập gánh cũng như tập làm người, phải kiên nhẫn, chịu khó. Lúc đầu cũng có chút khó khăn, nhưng rồi cũng thực hành được. Điều quan trọng là giữ cho gánh được thăng bằng, để đi về phía trước, không va chạm với những chướng ngại vật trên đường. Khi gánh rồi, càng cảm nhận được bao sự nhọc nhằn của Mẹ suốt bao năm qua. Cũng vậy khi từng bước gánh chút ít trách nhiệm với Đạo Pháp, mới thấy được ân đức của các bậc Ân Sư quá to lớn. Khi gánh trên vai gánh nặng thì thương Mẹ Cha biết dường nào. Khi gánh chút ít trách nhiệm trong Đạo Pháp càng tôn kính những bậc Thầy Tổ đến muôn phần!

Cuộc sống không bao giờ giống như ta mong muốn, những hoàn cảnh khó khăn và nghịch duyên thử thách là điều luôn có. Nhiều lúc, tôi cũng chán nản, mỗi mệt nhưng hình ảnh Mẹ với đôi vai gầy, gương mặt khắc khổ luôn là động lực để tôi cố gắng bước đi. Ở đời có ân tình nào quý trọng và thiêng liêng hơn ân tình của Cha của Mẹ. Dòng thời gian theo cuộc sống, con người cứ theo cuộc sống của chính mình, có khi những gánh nặng của Mẹ Cha trong suốt cả cuộc đời cơ cực thế mà con cái nào đâu hay biết! Thực tế xã hội đã cho thấy biết bao con cái thành tài đều nhờ bằng những khổ nhọc, đắng cay của Cha Mẹ. Có người đỗ đạt thành danh, có địa vị xã hội... đều có những gánh hàng rong của Mẹ, những đồng tiền đổ mồ hôi trong muôn ngàn công việc nặng nhọc của Cha. Tất cả những gì tốt đẹp của cuộc đời. Ở đời ai cũng từ Mẹ sanh ra từ Cha nuôi lớn, lễ nghĩa học hành được Thầy dạy dỗ... tất cả đều từ sự khổ nhọc ấy mà nên người. Đôi Gánh Hàng Rong như chứa đựng tất cả sự hy sinh, những nguồn yêu thương cao cả thiêng liêng, như một điểm tựa tâm linh huyền diệu và luôn vang vọng mãi trong lòng của tất cả những người con hiếu hạnh!

Thích Hạnh Phẩm